

SOIL UTIL

A SOILUTIL PROJEKT – INNOVATÍV TALAJJAVÍTÁS HULLADÉKOKKAL

Feigl Viktória, Molnár Mónika, Gruiz Katalin,
Klebercz Orsolya, Ujaczki Éva és a BME hallgatói

BME ABÉT

Környezeti mikrobiológia és biotechnológia, 2013.03.25.

A SOILUTIL PROJEKT (2009. SZEPT. – 2014. JAN.)

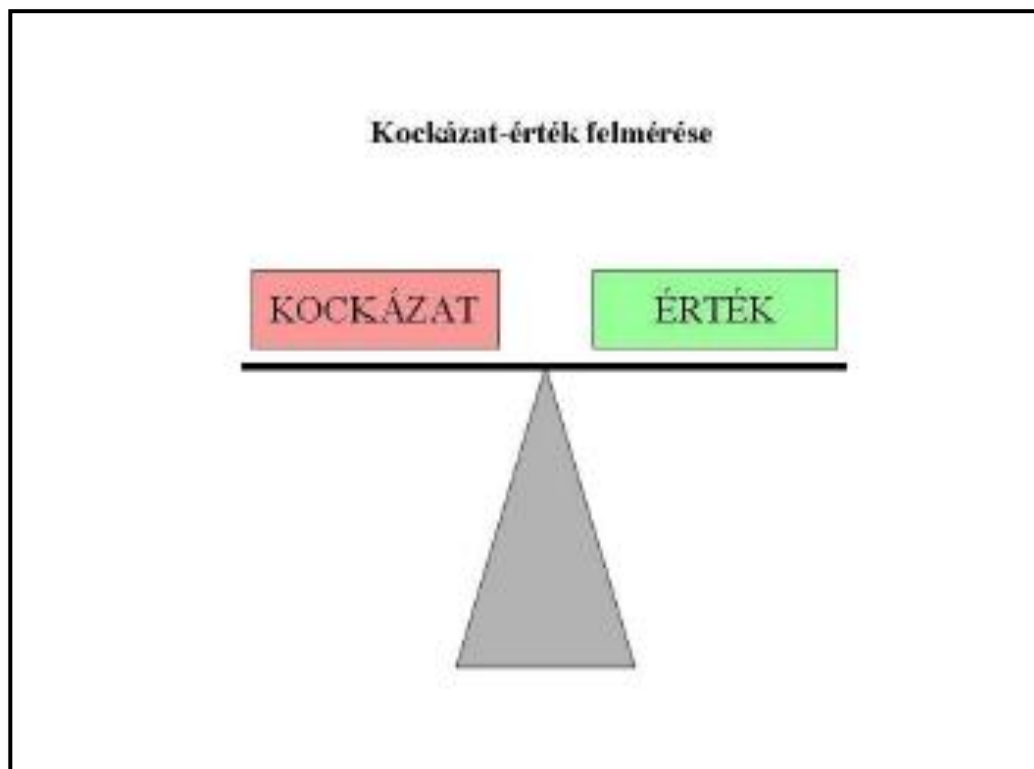
Célok:

- Újrahasznosítható anyagok/hulladékok használata leromlott/szennyezett talajok fizikai, kémiai és biológiai tulajdonságainak javítására
- Mérnöki tudományok modern eszköztárának felhasználása
- Kockázatközpontú szemlélet a hulladékmenedzsmentben
- Hulladék adatbázis és DST

Résztvevők:

- .A.S.A. Magyarország Kft.
- WEPROT Kft.
- Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
- MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet

KOCKÁZATKÖZPONTÚ HULLADÉKMENEDZSMENT KONCEPCIÓ

AZ AJKAI VÖRÖSISZAP
KATASZTRÓFA —

SZENNYEZETT TALAJOK
KÖRNYEZETI KOCKÁZATÁNAK
FELMÉRÉSE

Diplomázó
hallgatók
eredményei

Anton
Áron

Papp
Bálint

Szabó
Anett

Lerner
Tamás

AJKAI KATASZTRÓFA

A KATASZTRÓFA KÖVETKEZMÉNYEI?

- Na^+ és OH^- ionok mobilitása
- Az elfogadható Na^+ koncentráció és lúgosság a talajban és a talajvízben
- Élőhelyek károsodása
- A talaj víz- és levegőháztartásának változása
- Beforgatott vörösiszap hatása a talaj tulajdonságaira
- Bekeverhető vörösiszap maximális mennyisége
- Növénynövekedés és termesztés a vörösiszappal szennyezett talajokon
- Hosszútávú kockázatok a lakosságra és a gazdálkodókra nézve
- A legkockázatosabb expozíciós útvonalak
- Rövid távú károsodások
- Területspecifikus határértékek?
- Remediáció munka és pénzigénye?
- Társadalmi elfogadottsága a területen termelt növényeknek

KOLONTÁR (2010.11.30.)

A VÍZFOLYÁSOK ÉRINTETTSÉGE

- **Torna → Marcal → Rába → Mosoni-Duna**
- Torna és Marcal (pH = 12) élővilága teljesen kipusztult, 10 alatti pH Mosoni-Dunában
- **Beavatkozások**
  - azonnali: gipsz és ecetsav adagolása
  - a mederkotrás azóta is folyamatban
- Vörösiszap és gipsz kiülepedett a folyóvízi üledékben (finom szemcseméret)

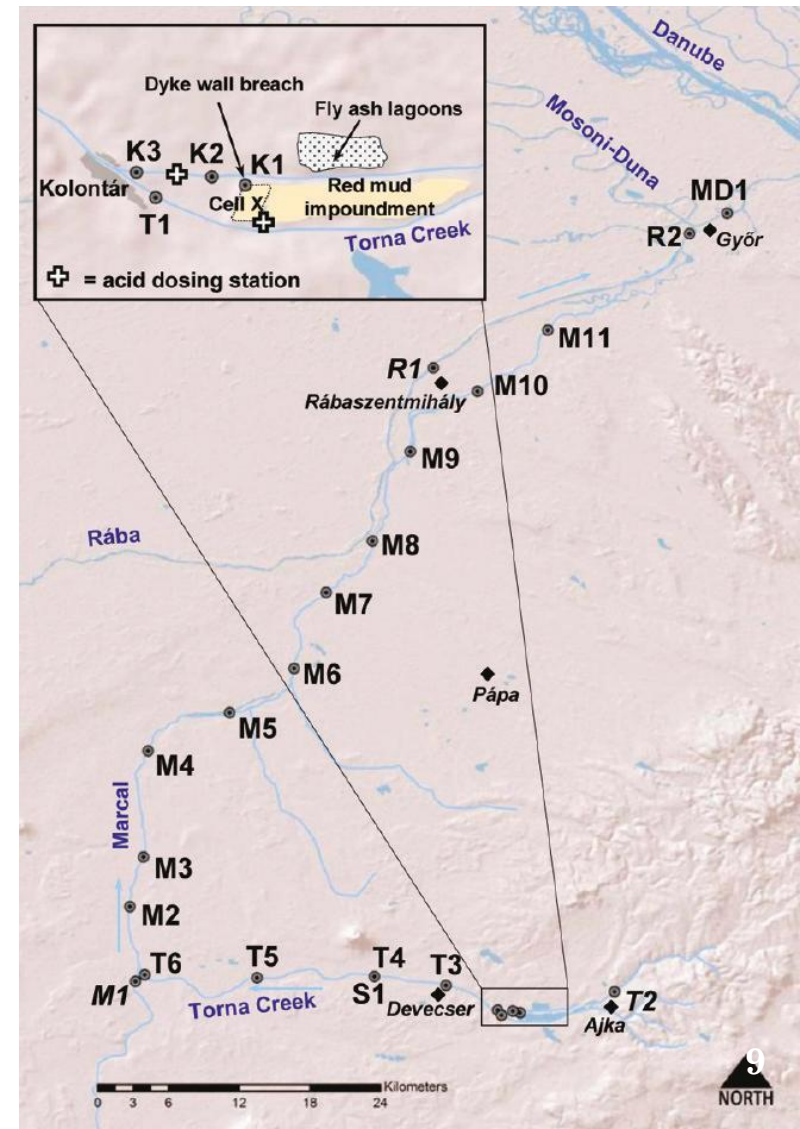

A vörösiszap terjedési iránya (MTI)

MINTAVÉTEL

- 2010. december 1. és 2.,
- Torna, Marcal, Rába, Mosoni-Duna (kezdőbetűk),
  - Referenciaminták a torkolatok előtt (M1, R1, MD1),
- Minden mintavételi állomáson átlagminta (3 x kb. 500 g minta 12 m²-es területről)

A mintavételi állomások (Mayes *et al.*, 2011)

VÍZMINTAVÉTEL

A SZÁRÍTOTT ÜLEDÉKMINTÁK

A MINTÁK TIPIZÁLÁSA

Probléma: a referenciaminták nem reprezentálhatnak egy egész folyószakaszt

Tipizálás alapja: indikátor elemtartalmak

- „Vörösiszapos”:
kics.Na > 600 mg/kg
- „Gipszes”: össz.S > 2000 mg/kg
- „Kevéssé szennyezett”
(egyik vagy másik anyag által)
- „Referencia”
(torkolatok felvizeről)

	kics.Na mg/kg	össz.S mg/kg	pH -
T2 (REF)	16,2	139,1	8,81
T3	776	4517,7	9,06
T4	697	1048	9,22
T5	789	1281,5	8,66
T6	1749	2317,7	9,12
M1 (REF)	60,2	155,4	9,05
M2*	1888	1371,2	9,88
M4	564	861,8	8,67
M5	110	1566,2	8,35
M6*	61	757,7	8,51
M7	195	3887,1	8,39
M8	139	2074,1	8,81
M9	37,2	2897,4	8,16
M10	95,2	4965,5	7,98
M11	77	4542,4	8,31
R1 (REF)	50,3	457,9	8,26
R2	80,4	595,1	8,41
MD1	60	567,7	8,14

PÓKHÁLÓDIAGRAM

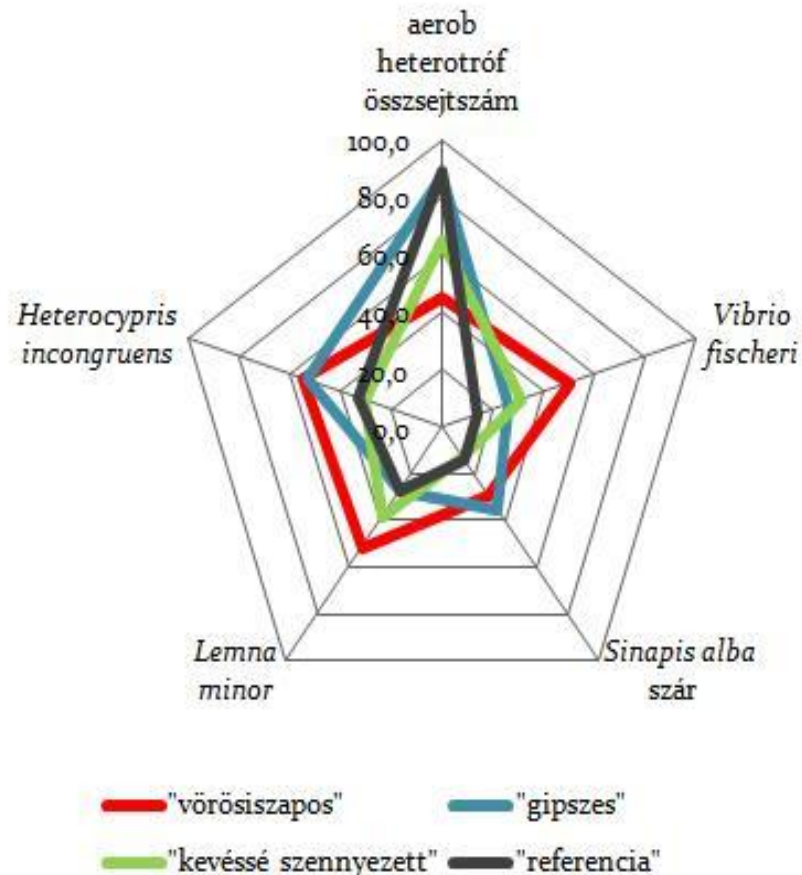
○ Az értékelés elve

- Rádiuszokon a biológiai, ökotoxikológiai tesztek
- Skálázás **toxicitási indexek** alapján: a viszonyítási alap az adott teszten legkevésbé gátló minta (100%: leginkább gátló)

○ Levonható következtetések

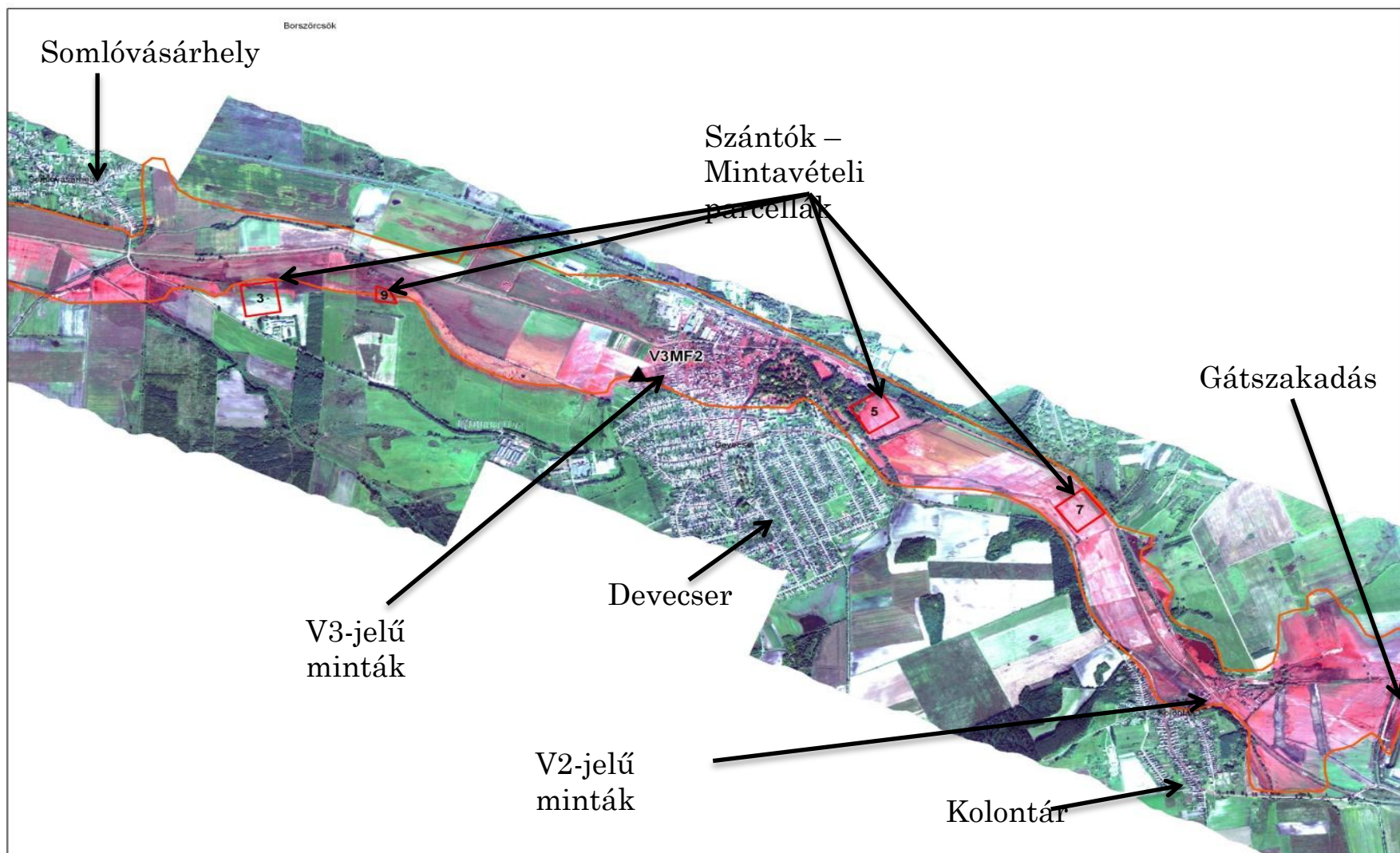
- Aerob heterotróf összsejtszámnál anomália!
- ***Vibrio fischeri*** és ***Lemna minor***: csak vörösiszap-szennyezettségre érzékenyek
- ***Sinapis alba*** és ***Heterocypris incongruens***: vörösiszap- és gipszszennyezetség egyaránt érzékenyek
- A kevésbé szennyezett minták toxicitása a tesztek többségén nem jelentősen nagyobb a referenciamintákénál

A mintatípusok átlagos relatív „toxicitása” a tesztekben

TALAJOK VÖRÖSISZAP BORÍTOTTSÁGA - MINTAVÉTELI HELYSZÍNEK

ELÁRASZTOTT TALAJOK ÁLLAPOTÁNAK FELMÉRÉSE – MINTAVÉTELEK

- Kolontári és devecseri elárasztott kertek
  - 2010.10.08.
  - 2010.10.28.
  - 2010.11.11.
- Szántóföldek Kolontár, Devecser és Somlóvásárhely között
  - 2010.10.28–29.

MINTAVÉTEL

MINTAVÉTEL – VÖRÖSISZAPOS FELSŐ RÉTEG ELTÁVOLÍTÁSA UTÁN

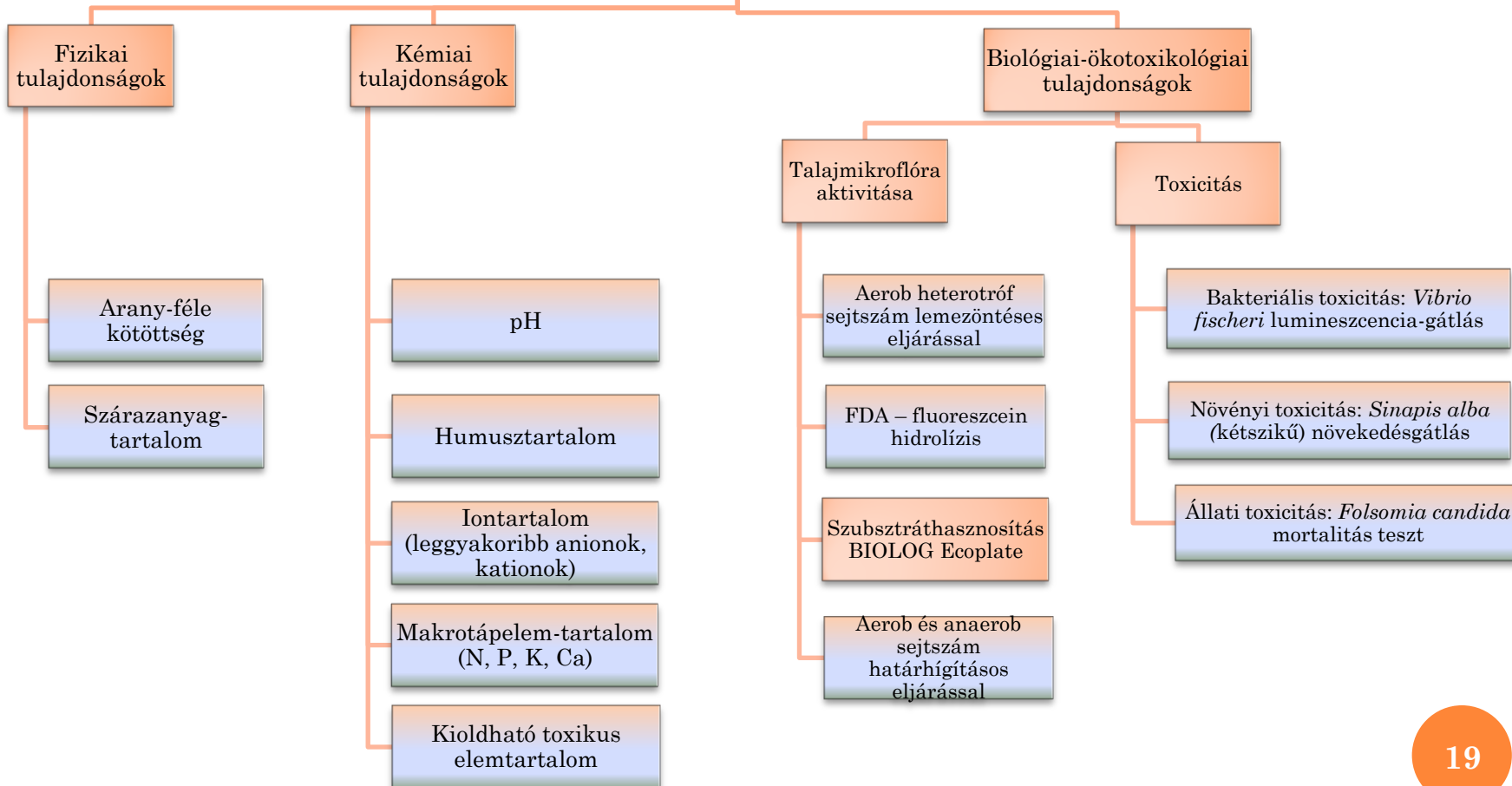

KONTROLL MINTA

Integrált monitoring módszeregyüttes vörösiszappal szennyezett terület felméréséhez

Talajminták vizsgálata

KÉMIAI EREDMÉNYEK

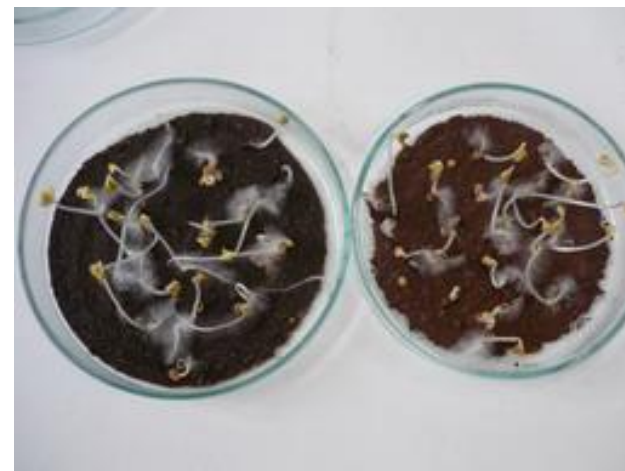

- 10 cm-nél mélyebbre nem jutott a vörösiszapból a lúg és fémionok
  - 0–1,5 pH növekedés a felsőbb rétegekben
- Toxikus fémtartalom határérték alatti - 6/2009 (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM együttes rendelet
  - Kerteknél kivéve: Se és As
    - Feltételezés: nem a vörösiszappal összefüggő szennyezettség
    - Feltételezés: lúgos közegben történő mobilizáció
  - Szántóknál kivéve: Cr, Ni, As
    - A határérték kétszeresét nem éri el – nem kockázatos

BIOLÓGIAI, ÖKOTOXIKOLÓGIAI EREDMÉNYEK

- Talajmikroflóra nem károsodott
- Nem toxikus, kivétel
  - Kertek: felső 0–10 cm 15%-os gátlás *Sinapis alba* (fehér mustár) tesztben
  - Szántók: *V. fischeri* (15%) és a *S. alba* (5–10%)

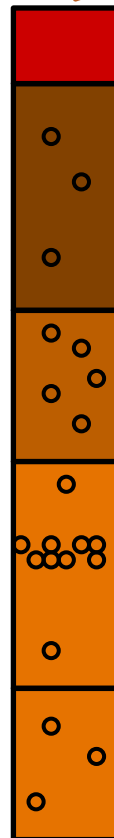
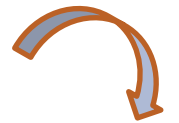

OSZLOPKÍSÉRLET

Locsolás

Pannon Egyetem
Georgikon Kar,
Növénytermesztástani és
Talajtani Tanszék

10 cm vörösiszap

0–30 cm: kavicsos
homokos vályog

30–50 cm: homok nagyobb
kavicstartalommal

50–80 cm: kavicsos homok és
összefüggő kavicsréteg 60 cm-nél

80–100 cm: kavicsos
homok

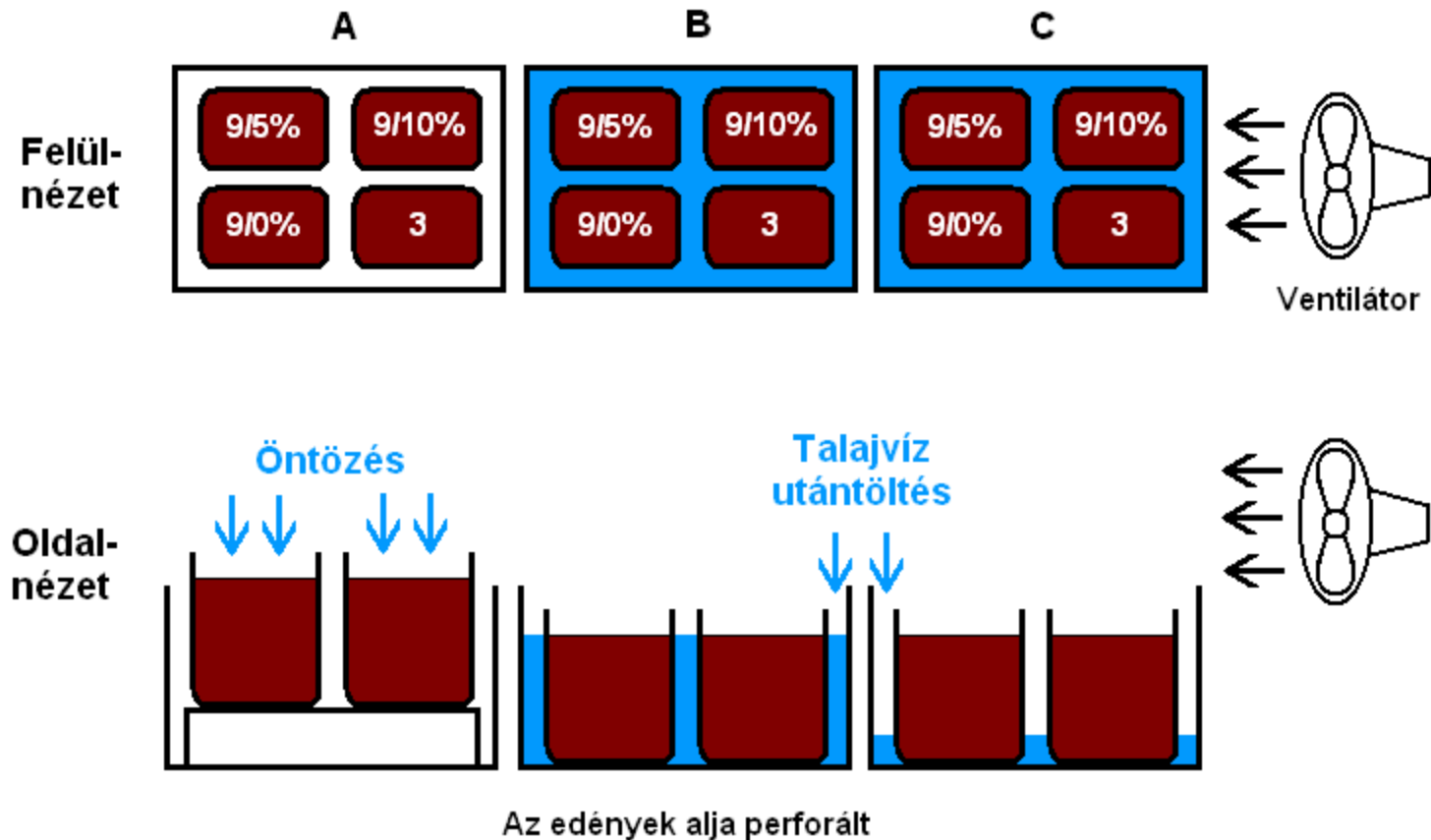

Csurgalékvíz gyűjtés

OSZLOPKÍSÉRLET EREDMÉNYEI

- 1 egységnyi pH növekedés (kivétel legalsó réteg)
- Na^+ feldúsulása a felső rétegben, OH^- mélyebb bemosódása
- Mo, Se, Cr mennyiségének növekedése a legfelső rétegben, fémek mobilitásának növekedése
- Nincs toxikus hatás
  - *S. alba*: kis mértékű serkentés

SZIKESEDÉS VIZSGÁLATA MIKROKOZMOSZBAN

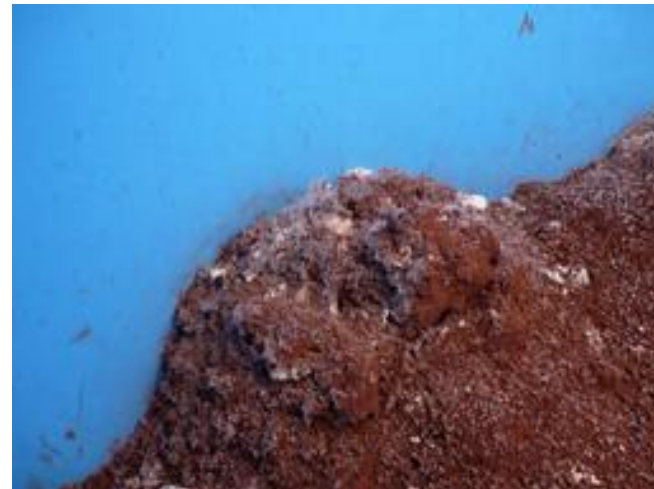

SZIKESEDÉSES KÍSÉRLET

EREDMÉNYEI

- 10% vörösiszap tartalom jelentősen megnöveli a szikesedés kockázatát
- 5% vörösiszap tartalom valószínűleg megnöveli a szikesedés kockázatát
- 5% alatt nincs toxikus hatás

A VÖRÖSISZAP ÉS A VÖRÖSISZAPPAL SZENNYEZETT TALAJ TALAJJAVÍTÁSRA VALÓ HASZNOSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Diplomázó
hallgatók
eredményei

Ujaczki Éva

Simo Zsófia

Folyamatban:

Szabó Brigitta

Raffai Zsolt

Herman Péter

Farkas Éva

Stiller Éva

Csernyánszky
Vera

Szabó Dalma

Eller Nikolett

Vida Lilla

VÖRÖSISZAP BEKEVERÉSES MIKROKOZMOSZ KÍSÉRLET

KÖVETKEZTETÉSEK

- 10% alatt nem tapasztalható gátlás
- 20–30%-os tartományban azonban számottevő
- Remediáció: 3–4 cm-s vörösiszap-réteget szántással be lehetne forgatni 30–40 cm mélységben, a talajban ez az 5–10%-os tartománynak felel meg, amely serkentő hatással bír
- Hosszú távú hatások vizsgálata további mikrokozmosz kísérletekben

MIKROKOZMOSZ KÍSÉRLETEK VÖRÖSISZAPPAL ÉS VÖRÖSISZAPOS TALAJJAL

- MAL száraz technológiás (80% sz.a.) gipszes vörösiszap
  - Vörösiszap hasznosítása savanyú, homokos (nyírlúgosi) talaj javítására
- Elárasztott területekről eltávolított vörösiszapos talaj, jelenleg ideiglenes tározókban
  - Vörösiszap hasznosítása savanyú, homokos (nyírlúgosi) talaj javítására
  - Vörösiszappal kevert talaj fizikai tulajdonságainak (pl. vízháztartás, tömörödés) javítása hulladékokkal (pl. faforgács, napraforgó maghéj, PET-palack)

MIKROKOZMOSZ KÍSÉRLETEK EREDMÉNYEI

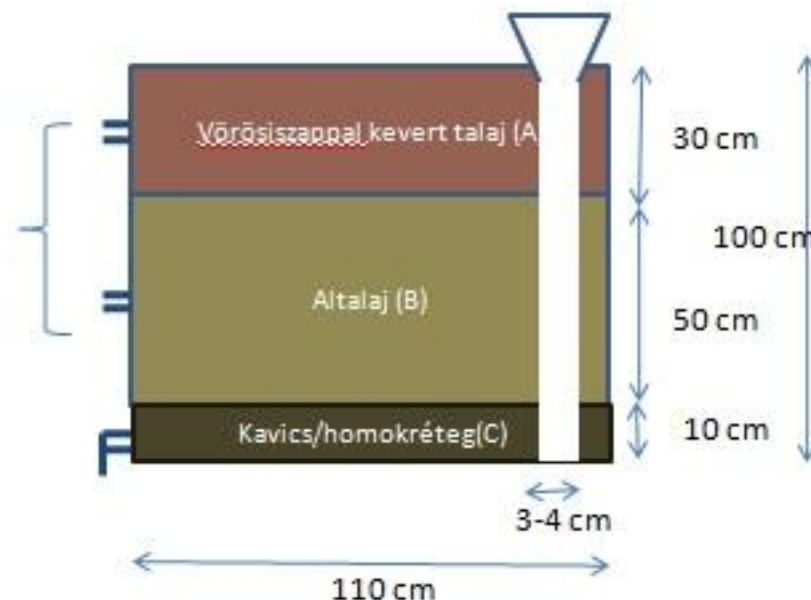
- Homoktalaj
  - Vízretartóképesség 10%-kal nő (50% vörösiszapos talaj)
  - Biológiái aktivitás nő (5% vörösiszap, vörösiszapos talaj 50%-ig)
  - Toxicitás 10%-ig tolerálható!
- Vörösiszapos talaj
  - 1% olajos PET-palack

SZABADFÖLDI LIZIMÉTERES ÉS PARCELLÁS KÍSÉRLETEK

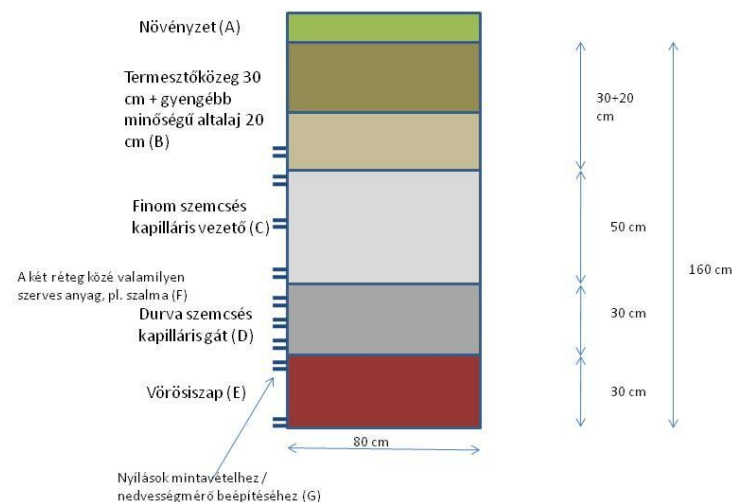

LIZIMÉTERES KÍSÉRLETEK

- Szikesedés vizsgálata és csurgalékvíz minőségének vizsgálata
  - Talaj + vörösiszap, Vörösiszappal szennyezett talaj (Ajkáról), vörösiszappal szennyezett talaj + adalékanyag
- Kapilláris rétegsorok
  - Vörösiszap lerakók, pernyetározók stb. lefedéséhez
  - Kapilláris gát – nagy szemcseméretű beton
  - Kapilláris vezető réteg – kis szemcseméretű beton v téglá

Szabadföldi liziméterek terve
Kapilláris rétegsor 1.

VEZETŐKÉPESSÉG, NEDVESSÉGTARTALOM, HŐMÉRSÉKLET MÉRÉSE, IONMINTAVÉTEL

ADATGYŰJTÉS

LIZIMÉTEREK FELTÖLTÉSE

SZABADFÖLDI PARCELLÁS KÍSÉRLETEK

1,5% Zöldhulladék		1,5% Zöldhulladék 5% MAL-os gipsz		1,5% Zöldhulladék 5% ASA-s gipsz		1,5% Komposzt
1,5% Komposzt 5% MAL-os gipsz		1,5% Komposzt 5% ASA-s gipsz		5% ASA-s gipsz		5% Mal-os gipsz
KONTROLL		10% VI-s talaj		20% VI-s talaj ASA-s gipsz		20% VI-s talaj MAL-os gipsz
50% VI-s talaj		100% VI-s talaj (takarás)		5% VI-s talaj		20% VI-s talaj
5% VI 10% Zöldhulladék		5% VI		5% VI 2% Szalma		5% VI 10% Komposzt
2% VI 10% Komposzt		2% VI		2% VI 10% Zöldhulladék		2% VI 2% Szalma

SZABADFÖLDI PARCELLÁK

VÖRÖSISZAPPAL SZENNYEZETT TALAJ

GIPSZES VÖRÖSISZAP

VÖRÖSISZAP BEKEVERÉSE A TALAJBA

KÍSÉRLETI PARCELLÁK 2013. MÁRCIUS

ELSŐ FŰSZÁLAK A VÖRÖSISZAPOS TALAJON

ÉRZÉKELŐK LEOLVASÁSA

IONMINTAVÉTEL

KÍSÉRLETEK A GYÁLI HULLADÉKLERAKÓ RÉZSÚJÉN

- Probléma: takaróréteg tápanyaghiányos, rossz minőségű hulladéktalaj + meredek rézsű
- Kísérletek 4 helyszínen
  - NPK (kontroll),
  - szerves (szennyvíziszap),
  - szervesetlen (pernye),
  - szerves+szervesetlen kombinációja

A KÍSÉRLETI PARCELLÁK ÖSSZEÁLLÍTÁSA

A rézsű látképe a hulladékok
bekeverése előtt

A rézsű látképe a hulladékok
bekeverése után

SZABADFÖLI KÍSÉRLETEK EREDMÉNYEI – HOSSZÚ TÁV: 2,5 ÉV

- Évről-évre javulás (egyszeri kezelés)
- Textúra, tápanyag-ellátottság, biológiai aktivitás javul
- Nincs toxikus hatás
- Legjobb: szerves+szervetlen együtt

LÁTOGATÁS AZ .A.S.A. HULLADÉKLERAKÓJÁN: ÁPRILIS 25.

**Az előadás
a SOILUTIL (TECH 09-A4-2009-0129,
támogató: Nemzeti Innovációs Hivatal,
www.soilutil.hu) projekt kapcsán,
a TÁMOP 4.2.4.A-1 kiemelt projekt keretében
meghirdetett ösztöndíj-támogatásnak
köszönhetően készült, a magyar állam és az
Európai Unió támogatásával, az Európai
Szociális Alap társfinanszírozásával.**